

945

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
 Telefon 67-88

Uredništvo in uprava
 za Slovenijo in slovenski del
 Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

STRA

Z rednim plaćevanjem naročnice izvršujete svoju dolžnost in s tem izvršujete dolžnost tudi narodu svojemu narodu u Julijski Krajini, ker je »Stra« edini list, ki zastopa njegove interese.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

STARI IN MLADI

Med starimi in mladimi su razlike. Te razlike so često take, da nastaja iz njih vprašanje, ki ni enoslovno in ga ni moči rešiti kar mimogrede. Posebno je to moči naslediti danes, v času naglih sprememb, ki so jih preživele starejše generacije, zakoreninjene v tish, ki imajo le malo, ali pa nič zveze s današnjimi razmerami in pa med mladimi, ki preživljajo svojo starost v prvo vojno v najhoblj neurejenih trenutkih, kar krišnih, prejšnje generacije niso preživljali, vsaj s tako naglico ne.

Problem sam, neglede na trenutne zgodovinske posebnosti, pa je že v naravi sam. Na eni strani odmiranje na drugi strani nova rast, na eni strani mirno in urejeno življenje, na drugi strani borba za obstoj nek in še so razlike, ki so tu bolj, tam manj vidne. V vse bi se bilo teško spuštati in bi zavajalo predreč. Še pri tem se moramo omejiti, kolikor se da, le na še najžejše razmere, ki nudijo tudi dovolj možnosti, da se spoznamo s tem vprašanjem.

Nasa starejša generacija je črpala svojo vzgojo v času pred vojno. Bila je to v taktu ko so se stier vršile v Primorju borbe, a je lahko računato eksistentno vprašanje bilo za vsakega že naprej rešeno. Na tajzmo se tu savada ne oziramo. Uradniški politiki, ki jih je redila mačeha Austrija, so si že ob vstopu ovrtili svoj življenjski cilj, ki je izizenel — pokojnini. Zasebni in bolj podjetni so imeli dovolj možnosti za ureditev življenja in in jih mučilo toliko stvari, kot danes. Borbeno je moralo postajati čino delatstvo, ko ga je prišel priitiški kapital. Toda tudi to je postalo za naše razmere problem še precej pozno. Vidimo torej, da je eksistentne borbe pred vojno skoro niso poznali in da to ni tvorilo za našo starejšo generacija problema niti približno ne tako ostrega kakor je danes. Nit čudnega ni torej če je včasih potolžil kdo od naših zabavnecev, da ga je ta ali oni umirotnjeni rojal pogal in nahruliti, češ, naj si najde dela in naj ne berati.

Za većino je tvorila šolska vzgoja; prikrojena cesarsko kraljevim potrebam lakratne države, začetek in konec vsega študija in intelektualnega dela. Do pitice natančno in vestno opravljane službe je tvorilo dalje edino skrb preokt dne, večer pa omizje ob kvartah ali kvantah ter ob kozarčih. Politična borba in delo je bilo prepušteno nekaterim, ki so se s tem po svoje igrali, ali pa ravnali v resnici zvezi za nekim ciljem, ki naj bi prinesel narodu, ne in njim, koristi in ga dvignil. Teh je bilo malo. Na nesrečo se je namreč slovenska politika kmalu razdelila v dva tabora, ki sta še šla med seboj prave sovražnike in se, na žalost, še vedno tuđi gresta. Vsak posameznik se je tako kmalu opredelil v ta ali oni tabor, nekaterim je bilo že celo naprej doloceno mesto, kam spada. To je bilo splošno in na srečo moramo reči, da Primorje v tem oziru ni bilo tako ostro razdeljeno in, da se so tu godile borbe, ki jih drugod Slovenije niso tako zelo poznali. Gre namreč za nacionalno borbo, ki se je pričela izražati tudi v borbi za slovenske šole, za upravo, sodstvo itd. Toda tudi ta borba nosi petat časa in generaciji.

Najvećeješka točka iz naše nacionalne zgodovine najbliže preteklosti, ki smo jo tako kmalu pozabili in tako v resnici zvezi za nekim ciljem, ki naj bi prinesel narodu, ne in njim, koristi in ga dvignil. Teh je bilo malo. Na nesrečo se je namreč slovenska politika kmalu razdelila v dva tabora, ki sta še šla med seboj prave sovražnike in se, na žalost, še vedno tuđi gresta. Vsak posameznik se je tako kmalu opredelil v ta ali oni tabor, nekaterim je bilo že celo naprej doloceno mesto, kam spada. To je bilo splošno in na srečo moramo reči, da Primorje v tem oziru ni bilo tako ostro razdeljeno in, da se so tu godile borbe, ki jih drugod Slovenije niso tako zelo poznali. Gre namreč za nacionalno borbo, ki se je pričela izražati tudi v borbi za slovenske šole, za upravo, sodstvo itd. Toda tudi ta borba nosi petat časa in generaciji.

Ča primerjamo današnji položaj s tahratnim, vidimo po vsem: da je većina starije generacije ostala zvešta svojim prednikom in jih še vedno veselo posnema. Kdo med nami ni prisostvoval večerom, ki so ga

MEDJUSOBNE OPTUŽBE IZMEDJU POLJSKE I NJEMAČKE

Deklaracija o uzajamnoj zaštiti manji na ostala na papiru — Od sistema vladavine zavisi postupak sa manjinama

Kada smo lanjske godine prigodom deklaracije poljsko-njemačke o uzajamnoj zaštiti manjina bili izrazili sumnju da bi se mogao postupak s manjinama u Poljskoj i Njemačkoj izmjeniti od sistema vladavine, nismo mislili tvrdnja. Sada donosimo članak po »Obzoru« iz »Neue Zürcher Zeitung« koji glasi:

»Njemačka i poljska vlada opet su zapodjele pregovore o zaštiti manjina. Svećana deklaracija od 5 XI 1937., u kojoj su obje države zajamčile svojim manjinama širokogrudan postupak, bila je udarac po vodi. Učestale su tužbe o progonoima sa strane oblasti, o nasilnoj politici koja ide za denacionalizacijom manjina. Pa ako danas Berlin kuša postići nove garancije za Nijemstvo u Poljskoj, on to čini u prvome redu zato da postigne bolju platformu za svoje tužbe protiv Čehoslovačob.

Valja namre znati da je broj sudetskih Nijemaca danas veći nego li godine 1919. Sudetski Nijemci imaju svoja društva, svoju štampu svoje škole pa i vlastito sveučilište i dvije tehničke visoke škole. A kako stoje Nijemci u Poljskoj? Evo nekoliko brojaka.

U čitavoj Poljskoj bilo je školske godine 1922-23. (nakon što se slegao prvi islenički val) 1550 pučkih škola s njemačkim nastavnim osobljem. Te je škole pohađalo 93.214 djece. Školske godine 1934-35 preostalo je od tog broja samo 768 škola sa 62.700 djece. Idućih godina, -kole su bile u znaku novoga prijateljsva izmedju Varšave i Berlina splasnuo je broj njemačkih pučkih škola na 428, a broj poljskih na 40.700. Samo 185 škola podržava vlada, dok su sve ostale privatne. U višim školama spao je broj djaka od 7.700 na 3.100. U pokrajnima Poznan i Pomorje smanjio se broj izvinih njemačkih škola tečajem 13 godina od 557 na 152. U Pomorju ide danas većina njemačke školske djece u poljske škole, u Poznanju gotovo polovica. U Volinju gdje živi od -prilike 50.000 Nijemaca, spao je broj njemačkih pučkih škola od godine 1932 do danas od 80 na 22. Najbrže napreduje kolonizacija u šleskom vojvodstvu. Ova pokrajina većma je važna i kao industrijsko područje i kao vojno operaciona baza prema Njemačkoj. Nakon diobe Gornje Šleske ostalo je u Poljskoj 318.786 Nijemaca, koji su tvorili četvrtinu pućanstva, spomenutoj vojvodstva. Popis pućanstva godine 1931. navodi samo 90.500 Nijemaca, a danas je taj broj znatno manji. Početkom ove godine zatražio je preko 60.000 Nijemaca promjenu imena, kako bi njemačka imena namdomjestic poljskima. Početkom nove školske godine javilo se u njemačke škole u Šleskoj, samo 83 posto školske djece, koji su prvi put polazi u školu. Njemački roditelji organizirali su školski striak, no oblastima je uspjelo da taj striak uguše osjetljivim globama i zatvorom. Njemačka narodna skupina tuži se, da poljske oblasti oduzimaju krul njenim pripadnicima. Oko 7.500 radnika i nekili 1000 namještenika, što će reći 80 posto za rad sposobnih Nijemaca, nema posla. Veliko je i nezadovoljstvo zbog zakona o pograničnim zonama, koji je proglašen prošle godine. Prema tom zakonu vrijeđe posebni propisi za posjed zemlje u zapadnim pokrajinama i za 30 km od granice. Prema primjeni toga zakona poljskim je Nijemcima gotovo nemoguće kupovati zemlje a većma je otešćan i zakup u spomenutom području. Prisilnom prodajom odnosno agrarnom reformom i drugim mjerama izgubili su tamošnji Nijemci oko 500.000 hektara zemlje. Što se tiče ukupnog broja Nijemaca u Poljskoj, taj bi broj prema njemačkim podacima imao iznositi oko milijun, dok službeni popis pućanstva u godini 1931 spomenje samo 741.000 Nijemaca, te nema sumnje da je danas taj broj još manji.

A kako je Poljancima koji su njemački državljani, te žive u Trećem Reichu? O tom se vode beskraje, diskusije. Prema poljskoj teoriji ima najme u Njemačkoj blizu 1.500.000 Poljaka. Od toga većina (800.000) živi u njemačkom dijelu Gornje Šleske, a 250.000 u Mazurima i na Vistli. Nijemci međutim ne priznaju ove brojke isliučki da »svijetliše Poljaka ima u Njemačkoj 45-50.000. Ti svijetliše Poljaci imaju svoje novine, organizirani su u posebnim društvima, a služe se svojim materinim jezikom. Priraćunamo li ovim svijetlinim Poljancima — vele Nijemci — i sve one elemente, koji još kako tako razumiju poljski, dobit ćemo najviše 200.000. Statistički se podaci prema tome bitno razlikuju prema tome da li su iz njemačkob ili poljskog izvora.

Nema sumnje, nastavlja švicarski list, da poljski i uopće slavenski idiom u Njemačkoj nazaduju, te da je to historijski proces, koji je nemoguće zadržati. Još se u 18 stoljeću čula u dijelovima Westfalena i Donje Šleske slavenska riječ, kako je to zapazio i filozof Leibnitz. U gradu Breslau (slavenski: Vratislava), govorilo se pred sto godina poljski. Vendski jezik ne čuje se samo u Lužici nego dopire sve do Šleske. Savez Poljaka u Njemačkoj, koji se bori protiv germanizacije, nastoji zadržati ovaj proces, no nakon što je nacio-

nalni socijalizam došao na vlast borba manjina postala je sasvim beznadna. Maurski jezik postao je dialektom starih ljudi, te je veoma vjerojatno da će s njima izumrijeti. — Poljancima je ipak nešto bolje, budući da Berlin pravi koncesije, kako bi se održala fikcija dobrih odnosa izmedju Varšave i Berlina. Tako na pr. Poljaci ne trebaju slati svoju djecu u organizaciju hitlerovske omladine, no Poljaci se pravom tuže da totalitarni sistem nacionalnog socijalizma svojim odgojnim, tiskovnim i socijalno-gospodarskim zakonodavstvom koji onemogućuje egzistenciju svima onima, koje ne smatra punokrvnim Nijemcima.

Svuda gdje žive njemačke narodne skupine, bili to sudetski Nijemci u Češkoj, Nijemci u Memelu, Danskom Schleswigu, Eupen-Malmedu u Belgiji, ili u Poljskoj, priključak Austrije ili Reichu probudilo je nove nade stvorivši u nekim krajevima atmosferu, koja nije nimalo pogodna za rješavanje manjinskih pitanja. U discipliniranoj njemačkoj štampi nema odepka ovih pokreta (ili su ti odjeci veoma ublaženi) no lamo gdje nema cenzure ili je ta cenzura nepotpuna, javljaju se glasovi, koji traže revanš i bezobzirnu ekspanziju. Jedan sudetsko-njemački časopis (»Der Ackermann aus Böhmen«), pokrenuo je nedavno misao konačnog obraćuna izmedju velike Njemačke s jedne strane, te Poljske i Italije s druge strane.

Takovi glasovi dopiru naravski u Poljsku, te služe poljskim patriotima kao pobuda i opravdanje da nastave akciju oko brzog i bezobzirnog koloniziranja kako bi se osigurali od njemačke ekspanzije.

XXII. GLAVNA SKUPŠĆINA MEDNARODNE ZVEZE DRUŠTEV ZA LIGO NARODOV

REZOLUCIJE ZA ZAŠČITO NARODNIH MANJŠIN

V dneš od 5. do 10. julija teza leta se je vršila XXII. glavna skupščina Mednarodne zveze društev za Ligo narodov u Kjöbenhavnju. Poleg raznih nuinih resolucij, ki pozivajo vćlanjena društva, da po vladah svojih držav skušajo doseči čimprej mirno rešitev spora v Vzhodni Aziji, v Španiji in Českoslovaški ter problema Židov in beguncjev, je bila sprejeta tudi obsežna resolucija o narodnih manjšinah, ki se bo predložila priložnostno za sedenjanju Društva narodov, ki se bo pričelo 12. septembra t. l.

Resolucija, ki je tudi za naše manjšine odstran meja velike važnosti, se glasi v celoti tako-le:

Glavna skupščina je prepričana, da se more na stalen način jamčiti mir samo tedaj, ako se odstranijo vsi vzroki napetosti, ki danes tako globoko vznemirjajo Evropo.

Se zaveda dejstva, da je malo zadovoljivi položaj veliko in velikim manjšin raznih narodnosti v več evropskih državah eden izmed vzrokov sedaj v Evropi vladajočega vznemirjenja;

smatra, da je bila v nekaterih državah dosedaj zaščita manjšin nezadostna in da način, kako se je izvajala, nikakor ni zadovoljeval za ohranitev narodne, gospodarske in kulturne bitnosti manjšin in njihovega imetja in da ni jamčil njihovih pravic, tako da se njihove potrebe ne morejo spraviti v sklad s potrebami države, kateri pripadajo, kakor bi bilo v njihovo skupno korist;

želi, da bi videla udelejevovati prijateljsko ureditev manjšinskega problema, ki bi ugodila upravičenim pritožbam manjšin in bi odstranila nejeverljo, ki vlade med njimi ter bi državam, čigar ljudstvo je etniško sorodno z manjšinami, vzela vsako pretežno za ogroženje mirnega razvoja in samostojnosti države, v kateri so te manjšine, in bi tako prispevala k ustvaritvi bolj zdravega gospodarskega položaja v Evropi in k ohranitvi mira.

Zato stavlja sledeče predloge:

1. Pravice manjšinskih državlanov do življenja svobode in do popolne enakosti z većinskim narodom njihove države se mora jamčiti na bolj učinkovit način kakor doslej, bodisi na polju mednarodnega kakor na polju notranjega prava;
2. Da se pripravijo te izpremembe, ki so potrebne za realizacijo namenov, označenih v predločnem odstavku, se morajo pritegniti li sodelovanju strokovnjaki, ki poznajo manjšinske probleme in manjšinske organizacije, tako da bi proučevali vse odredbe, ki naj se sprejmejo v to reformo mednarodnega prava;
3. Ustanovi naj se stalna komisija, ki bi bila v pomoč svetu Društva narodov pri izvrševanju odredb v zaščito manjšin;
4. Na noben neopravičen način se ne smejo omejevati kulturni stiki med ljudstvi iste narodnosti v različnih državah.

(Konec na 2. strani)

sicer ganili a niso pustili v njem ničesar, kar bi ga pristilo k razmišljanju in delu. Del mlajše generacije je celo sledil po tej poti, dokler ni končno nastala nekdašnja prehodna doba, ko je končno prejšnje in sedanje mogli znajiti pred nečim novim, stvarnim.

Vojna je razbila življenje našemu ljudstvu v Primorju tako, da ni drine, ki ne bi danes čila nekaj posledice. Nastal je poleg tega za nas problem emigracije. Ljudstvo v Primorju je ostalo in je moralo skoro nepripravljeno sprejeti borbo, emigracija pa je lahko većinoma mirno nadaljevala svoje »delo«. Kolikor ga ni prilagajala novim razmeram, pa je tudi večidel nadaljevala po svojih starih potih. V tem pa je moral nastati spor med stariimi in mladimi.

Mladina, ki naj bi danes posegla v delo in borbo, je rasla med vojno. Po vojni je

hotela ubrati pot v življenje. In tu je brez ozira na poklio in stan, zadela od ovira, ki jih starejši niso poznali in jih ne poznajo. Stvarnost je postala prekruta, da ne bi pogledala mladina vanjo. V tem iskanju je nastal konflikt med starjšimi in mladimi, ki je na zunanji dobil najrazličnejše izraze zlasti v ostrem političnem sporu, ki se vedno še izteka posledice.

Politična neopravnost je stara in naša vedno razvila lastnost, ki pa se skuša večpiti tudi mladini. V svojem najširšem obsegu vede do velikih napač, ki jih plačuje vse ljudstvo, v ožjem pa često vede do popolnega uničenja požameznika, ki hoče stati trden na svojem stališču in prepričanju. Ta razdor je nastal v slovenski politični zgodovini, ko se je, po Makhičevi službi, razdelil slovenski narod med klerikalce in liberalce in se je nato sastril, bolj

umetno, v vse smeri in skoro na vsa prapričanja. Kakor hitro dobi kdo svoj pečal je za vse druge, kot lam kamor spoda, okuden.

Potrebnost enotnosti ni. Ta lastnost se vleče skozi generacije. Toda; če naj bi vse ostale šle tako slabe lastnosti posedekati in jih sprejeti, le v amemo in ne moremo. Ne smemo vedeti obeh pogledov političnih skupin, zgubljati interesov celote. Življenje nam sicer narekuje v tem svojo pot. Mladina se je od starijih generacij le malo okrotitila in če imi bomo sledili, bo la očitek lahko pred tudi na nas. V tem ostru bi morali ubrati svojo pot in slediti v tem mladini, ki išče skupnost in ne razdora. Vgled nam neud lahko česka mladina, pa tudi njih starija generacija, ki je znala pripraviti svoji mladini podlogo, na kateri bo lahko gradila svojo bodočnost.

XXII. GLAVNA SKUPŠČINA MEDNARODNE ZVEZE BRUSTEV ZA LIGO NARODOV

(Nadaljevanje s 1. strane)

5. Nobena oseba se ne sme na noben način, posredno ali neposredno, prisiliti, da se odreče ali zapusti svojo narodnost...

Na drugi strani pozivlja skupščina vsa društva, da naj sestavijo in predložijo sekretariatu za obravnavo na eni prihodnjih skupščin študijo o koristih in nerodnostih...

Zal ne moremo poročati, kdo je zastopal jugoslovanska društva za Društvo narodov na tem kongresu...

KONGRES EVROPSKIH NARODNIH MANJŠIN

Kakor smo že javili, se bo 25. in 26. t. m. vršil kongres narodnih manjšin in sicer tokrat v Stockholmu...

BRITANSKI GORNJI DOM PROTIV RASNIH PROGONA

Na sednici britanskega Gornjega doma koja je bila posvečena beguncima, biskup Chichester uzeo je v diskusiji židove u obranu...

VATIKAN PROTIV FAŠIZMA

»Manchester Guardian« bavi se novom fašističkom politikom o rasizmu i veli ovo: »Oni, koji su podržavali tijsene odnose s iskrenim fašistima, odkada je Italija stupila u tijsene veze s Njemačkom...«

Protjerivanje dra Davida Kleinlerera, rimskog dopisnika važne »Zidovske brojavne agencije«, bilo je predhodno protjerivanjem Helz Ludwiga u aprilu ove godine...

Od Soče do Rečine -- od Triglavu do Kamenjaka

DRUGOVI VLADIMIRA GORTANA PUŠTENI SU KUĆI

Amnestija učesnika u Gortanovom procesu

Beram, august 1938. — Dne 15. ovog mjeseca došli su kući osudjenici iz Gortanovog procesa...

cesu bili su osudjeni na 30 godina tamnice, dok je sam Vladimir Gortan osuđen na smrt i streljan...

Osem mrtvih od eksplozije plina

Preteklo nedeljo 7 t. m. se je zgodila v Trstu težka nesreča na ladji, ki služi za prevoz banan »Kamb II.«

Domnevalo, da je eksplozija nastala zaradi velike vročine, ki je vplivala, da se je firnež izredno hitro sušil in da so se zaradi tega prostori na ladji napolnili z vnetljivimi plini...

Tržaški župan Salem je podal ostavko

Tržaški listi so prinesli kratko vest, da je cav. di gr. cr. Enrico Paolo Salem podal ostavko na svoj položaj...

Novo avtobusne veze med Italijo in Jugoslavijo

Pred kratkim je bilo na tujsko-prometni konferenci sklenjeno, da se čimprej vzpostavi obojestranska avtobusna veza Bled-Sušak in Trst-Gorica-Bled...

Slabi uspehi na sred. solah v Trstu

Poletni termin za zrelostne izpite na srednjih solah v Trstu se je zaključil s pravo katastrofo...

Stroga kontrola moke

Reka, avgusta 1938. — (Agis). — Nad potrošnjo moke je v reški pokrajini uvedena stroga kontrola...

Novo ceste v snežniškem gozdu

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — Tvrdka Mareschnl iz Reke je prevzela nekatera cestna dela v snežniških gozdovih...

Prince Humbert v reški pokrajini

Reka, avgusta 1938. — (Agis). — Kot so že časopisni poročali, je princ Humbert obiskal razne kraje v reški pokrajini...

Enajst oseb rasturpljenih s pokvarjenim mesom

Enajst oseb iz Marezig so morali prepeljati v koprsko bolnišnico, ker so se zastrupile s pokvarjenim mesom pogojenih krav...

Pomanjkanje vode na Pivki

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — Na Pivko, in sicer v Korintu, in v Juršiče vozijo vodo s kamioni...

Nesreča ob neurju

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — V Vrbovem je kolecem prejšnjega meseca udarila strela v neko stanovanjsko poslopje...

»PICCOLO« IN »POPOLO«

Znano je, da že skoraj 20 let konkurirata med sabo oba tržaška dnevnika »Piccolo« kot glasilo tržaških trgovskih in industrijskih krogov...

Broj našeg čekovnog računa

Je 36.789. Ako nemate naše čekovne uplatnice, možete na svakol pošti kupiti za 25 para praznu čekovnu uplatnicu...

Drobiz

— Črniče. — V Potočah je nevinna dohitela Andreja Pegona, starega 62 let, ko je delal na polju...

— Gorica. — Letina bo na Primorskem dokaz slaba, posebno hudo je vplivala zadnja suša...

— Idrija. — Ivan Tomazin, star 54 let, je na kolestu po nesreči zadel v ograjo in padel nesrečno na tla...

— Idrija. — Pred dnevi je med nevihto udarila strela v hišo Frančiške Podobnikove, stare 43 let...

— Kanfanar. — Kod prelaza preko želj, pruge dogodila se je smrtna nesreča...

— Opatija. — Predsednik poljske republike Moscicki je v spremlju svoje družine odputovao iz Opatije dne 12 t. m. v Varsovo...

— Trst. — Delavca A. Erman in Marjč Modric, oba iz trž. predmestja, sta dobila pri delu teške opekline...

— Trst. — Tržačani imajo letos novo nadlego. Komarska nadlega se je tako razpasla, da jo težko prenašajo v mestu in okolici...

— Trst. — Pod avtomobil je priših Dvoržak Marija, stara 60 let. Hotela je prekorati cesto...

— Trst. — Na letovišnih v Istri je malo gostov. Čehi so izostali, enako tudi Nemci...

— Vipava. — V vojaškem skladišču na Vipavskem je izbruhnil požar iz nepoznatih vzrokov...

STARACE O FAŠISTIČKOM RASIZMU

Tajnik fašističke stranke ministar Starace primio je 25 jula fašističke sveučilišne profesore...

Izjavio je, da je Duce više puta u svojim govorima i spisima tvrdio, da talijanska rasa pripada takozvanoj indo-evropskoj grupi...

NAŠA KULTURNA KRONIKA

RJEČNIK STRANIH RIJEČI

Primiti smo »Rječnik stranih riječi« od prof. dra Kovića, izdan u časopisu »Znanost i život«. Štampan je na dobrom papiru i u vrlo ukusnoj opremi. Dječnog formata i stilo uočilo svoga opsega od 214 stranica vrlo sitnog tiska samo 20 dinara broširano, a 30 dinara u ukusnom platnom uzevu. Rječnik sadrži oko 10.000 pojmova i stranih izraza, te je u tom pogledu naše najpotpunije djelo, a po svojoj cijeni i najjeftinije. Naš »Rječnik stranih riječi« neophodno je potreban svakome, koji hoće naći točno tumačenje nepoznatih mu stranih riječi i pojmova. Po velikoj količini riječi, koje tumači, taj je Rječnik jednako potreban svakom školovanom čovjeku, kao i onima bez školske prednastave. Rječnik su navedene u Rječniku i kako se pišu i kako se izgovaraju. Osim toga su dodane i tumačene opće kratice, koje se upotrebljavaju u hrvatskom jeziku. Po dosadašnjem velikom odzivu, na koji je Rječnik naišao, vidi se, da je on bio doista neophodno potreban za naše prilike i da je u svakom pogledu uspio.

Rječnik se dobije u svim knjižarama ili kod izdavača: »Znanost i život«, Zagreb, Nikolićeva 14/III. Salje se uz unaprijed poslan novac na ček. rač. kod Pošt. Stedionice broj 31.207 (Znanost i život). Za poštarinu treba dodati jedan dinar po komadu.

SPOMINU DR. I. LAHA A. GABRŠČKA

Je posvetili njegov doljepljeni praški tovariš i intimni prijatelj, urednik J. K. Strakaty tople spisanje i u osobnim spominu prečeti nekrolg, ki je izšel v 5-6 številki praške »Československo-jihoslovenske revue« in kot separati odisk obecnim s krajišim člankom o pokojnem Andreju Gavariš in intimni prijatelji, urednik J. K. Strakaty citira odlomke iz nekaterih pisem, ki mu jih je pisal dr. Lah v letih svoje bolezni in pravi na koncu: »Lahovo ogromno kulturno in politično delo, njegovo publicistično delo, pri katerem se je vseskrat nestranešeno boril za lepšo bodočnost svojega naroda in pri katerem ni poznal oddiha, — to delo je bilo narодно-udjelniško in ga lahko dr. Laha po pravici uvrstimo med buditelje jugoslovenskega naroda.« V nekrolgu Andreju Gabrščku se J. K. Strakaty spominja pokojnikovih tisknih vezi s Čehi, zlasti na njegovega prijateljeva z Legom, z njim je odšel navdušen apostol slovenske ideje, vdani prijatelj našega naroda, čigar delo bo dobilo v zgodovini slovenskih stikov zasluženo priznanje.

Protiv franuske mode

Havas javlja: »Deutsche Allgemeine Zeitung« ironični komentira kampanju koju je poveo jedan talijanski profesor protiv ogrlica i kravat, koje naziva odvratnom modom francuskog porijekla. Ovaj profesor želio bi da ovratnike i kravate zamijeni tradicionalnim, slobodnim »romanskim vrzom«.

Na to nadodaje »Deutsche Allgemeine Zeitung« još i to da stari Rimljani nisu nosili niš hlače, pa ako se hoće već imitirati stare Rimljane da treba odbaciti i hlače.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

OBCNI ZBOR »TABORA« V KAMNIKU

Dne 3 VII 1938 se je vršil 6 občni zbor emigr. društva »TABORA« v Kamniku. Zbor je otvoril predsednik Peterlin ob 10 h. dopoldne, ki je pozdravil vse navzoče. V svojem govoru je omenil pomen 6-letnega obstoja društva ter apelliral na članstvo naj ujava mladino v društvo, ker mladina je naša bodočnost. Če nje ne bo za nami, bo z nami starejšim »umrli« tudi ideja za katero se borimo. Pri koncu svojega govora je komemoriral vse naše mučenike, umrle člane našega društva ter našega publicista Gabrščeka Andreja, velikega Slovena in prijatelja naših bratov, pa tudi obiskovalca naših sestankov, tvorca pesmi »Maj čuje zemlja, naj čuje nebo...« pesnika Radivoja Peterlina — Petruska.

Poročilo tajnika je v njegovi odsotnosti prečital tov Vodopivec. Naglasil je pomen naše organizacije kot članice Saveza — neorganizirani ne bi pomenili nič. Društvo je organiziralo skoraj vse emigrante v našem srezu. Toda še vedno je večina članov zlasti inteligence ki se tega ne udeležuje. Dopisov je društvo prejelo 60, odposlalo 80. Odborovih sej je bilo 7, 4 neoficijelne, članskih sestankov s predavanji je bilo 7. Na teh sestankih so se vršile tudi razne komemoracije. Omenja uspehi zabavni večer v Domžalah, vzpirloritev in blagoslovitev simboličnega groba na dan vseh svetlih in udeležbo pri raznih tečajih. Na to je orisal socijalni del društva ter izdane podpore. V prošlem letu je pridobileno tudi 5 novih naročnikov »Istre«. V teku leta je pristopilo 17 novih članov. Umrli so 3 člani, izstopilo je radi preselitve 8 članov. Iz društva je izstopil 1 član. Skupno šteje sedaj društvo 159 članov. Na koncu je pozval članstvo, da sodeluje z upravo v delu. Blagajniško poročilo je podal mariljvi tov. Zidarič Alojz. V svojem poročilu je poudarjal kako delovanje društva trpi na pomanjkanju lastnega lokala, katerega bi društvo prav lahko imelo če bi vsi člani uredili edno svoje materijelno obveznost — članarino.

Po podanih raznesilih je bil izvoljen novi odbor: predsed. prof. Peterlin Alojz, podpred. Primožič Peter, odborniki: Zidarič A., Vidmar Miroslav, Mrevljec J., Vadnjal A., Abramčič J., Vidmar A., Vodopivec R., Birk Z., Kobal A., Bizjak S., in Zavrtnik F.

Po opravljenih slučajnostih in vspešnim govoru tov. Bizjaka je predsednik ob 12 h. 15 m zaključil občni zbor.

IZLET DRUŠTVA »ISTRE« SLAV. BROD

U nedjelju 31. 7. 1938., več u jutro rano počeli su naši svirači da sviraju kroz Osječku ulicu do zakazanoga mjesta, tako da su naši članovi svi zajednički uz svirku našega omiljelog harmonikaša Viktora Poločnika i Božiglava krenuli u Bukovsko budo u šumicu gdje je inače vrlo povoljno za izletnike.

U šumi je nastala igra i veselje uz glazbu i pjevanje narodnih istarskih pjesama.

Poslije podne je predsjednik pozdravio sve prisutne sa par riječi, a nakon toga

su djeca naših članova deklamirali nekoliko pjesama od Gervaisa i Nazora. Naročito su se istakle »Pipa« i »Briškula«.

Nakon toga nastavljena je igračka, koja je potrajala sve do u večer, kada su se izletnici bili zajedno u dobrom raspoloženju i veseli vraćali svojim kućama. Vrijedno je napomenuti i to da naš je naš najstariji član Ludeviti Šušteršič i ovom prilikom obradovao svojim dolaskom.

(Istaknuti je da je na izletu kao i do sada bilo najviše mladići, a nije bilo onih koji su najpozvaniji da saraduju sa braćom — Izletnik.

Godišnja skupština zadruge »Istarski dom« u Zagrebu

»Istarski Dom«, zadruga za gradnju malih kuća s. o. j. u Zagrebu, poziva sve svoje članove na redovitu glavnu godišnju skupštinu, koja će se održati dne 21 augusta 1938 u 9 sati prije podne u prostorijama Soc. otkraka društva »Istra«, Moščenička ulica broj 16 sa slijedećim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsjednika; 2. Izvještaj tajnika; 3. Izvještaj blagajnika; 4. Izvještaj nadzornog odbora; 5. Apulotirij upravnom i nadzornom odboru; 6. Branje 3 člana nadzornog odbora; 7. Pitanje opstanka zadruge u buduću; 8. Eventualije. Odbor.

NOVOSADSKI SPORT KLUB »ISTRA« PREŠAO U PRVI RAZRED NNPS-a

Novi Sad, 1. augusta 1938. Na jučerašnjim finalnoj utakmici za prelaz u prvi razred Novosadskog nogometnog poksavca, koja je održana između novosadske »Istre« i čurufskog »Hajduka« u Čurugu igralo je veliko interesovanje. Ovoj uzbuđljivoj borbi prisustvovalo je nekoliko hiljada gledalaca iz Novog Sada, veliki broj navijača »Hajduka« iz Čuruga, Zablja, Gospodjinaca, Djurdjeva, Kovilja i Bačkog Crkadišta.

Utakmica je počela u velikom nervoziti, koja je igrala među igračima pa i u publici, jer utakmica koje se održavaju u provinciji obično su popraćene incidentima publike. Tim »Istre« borio se je požrtvovano i zaslužio odno pobjedu nad najjačim protivnikom u ovoj sezoni.

I ovom prilikom matiča društva »Istra« čestita svojim igračima na odnesenoj pobjedi, a članovima, prijateljima i bratskim društvima koji su naš klub materijalno pomogli najtoplije zahvaljuje.

S. K. »Istra« ovom svojom pobjedom, poštovanjem svojih hvaljevrijednih igrača, stekao je još više simpatizera među ovdječim građanstvom.

Širite kult Istre i putem sporta. A. M.

Zahvala »Soček« u Celju

Na sastanku ob 25. lenici zbrano učiteljstvo v Celju je podarilo društvu »Soček« din 163.—, za kar se vsem darovalkam in darovalcem najprisrčnejše in najlepše zahvalujemo. Odbor »Soček«

NAŠI POKOJNICI

† BREJC VIKTOR

Dne 17 VII 1938 se je smrtno ponesrečil v Kam. planinah naš rojak in bivši odbornik »Tabora«, Viktor Brejc, po rodu iz Novakov pri Cerknem. Pokojni je bil mirnega in simpatičnega značaja. Pogreba, ki se je vršil dne 19 VII t. l. se je udeležilo društvo »Tabor« z odborom in številnim članstvom. Mestna godba, Pevsko društvo »Solidarnost« s praporom ter zastopstvo in delavci tovarne Knaflič, pri kateri je večino in marljivo služboval, številne vence in šepke so mu poklonilo zgoraj omenjena društva. »Tabor« ter mati in sestra pokojnega, katerima je bil nenadomestljiv sbrbnik. Pokojnemu Brejcu ohranimo časten spomin, žalujočim naše iskreno sožalje!

Vsem bratskim društvom, rojakom in prijateljem! toplo priporočamo brezposelne 3 mizarske pomoćnike rojake in člane našega društva, kateri imajo za seboj večletno prakso za izdelovanje klavirjev. Informacije se dobijo pri podpisnem društvu.

Odbor »TABORA« — Kamnik

U smrt zbog bijede

Pred nekoliko dana našli su u šumi kod Sesveta obješenog jednog čovjeka. Ustanovljeno je na temelju nadlenih dokumenata da se radi o Tončicu Milani, od Ivana, rođenom u Slatini (Opatija) godine 1903, po zanimanju radniku. Tončicu je došao u znanjavu u decembru 1935 kad je izbio rat s Abesinijom. Dugo je tražio posla u Zagrebu i drugdje, dok nije pao u očaj. Pokopan je u Sesvetama 9. a. l. sta.

ZAHVALA

Publicistični otdsek Saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženja se najtoplije zahvaljuje »vsem emigrantskim« društvom in rojakom, ki so prispevali razne predmete za sokolsko razstavo v Pragi. Posebna zahvala gre Ljubljanskemu Sokolu, ki je prevzel organizacijo, zlasti pa bratu Alojziju Kovachu, ki je z velikim okusom in važni materijal tako prirediti in opremiti, da so razstavljeni predmeti dosegli svoj namen.

ZLATA POROKA

Zlato poroko obhajata v soboto dne 20. t. m. v Idrju č. Gruden Josip rudniški uradnik v p. ter večletni pevovodja idriške zbornice, in njegova gospa Marija. Iskreno čestitamo!

IZ UPRAVE

G. Djuro Lovrenčević, kapetan u p., Zemun. — Pretplata podmirena do VII. 1938.

G. Ivan Rožica, trgovina »Beta«, Rogatec. — Pretplata podmirena do konca godine 1938.

ŠIRITE „ISTRU“

POLEMIKE OKO „FLACIUSA“

PRIKAZ BOŽIDARA BORKA

U »Jutru« od 27 srpnja piše B. Borko između ostaloga, i ovo o »Flaciusu«: Centralna osebnost naše reformacije, Primož Trubar pa kljub svojim velikim zaslugama stopa v senoc, čega za postavimo pred osebnost istrskega rojaka Matije Vlačića Hriyca.

»Ni u čem Vlačić ne zaostaje za velikim historijskim likovima; ništa nisu veći i značajniji od njega: Gjordan Bruno, Galilei, Savonarola, Hus, Luther ili Melanctone«, pravi prof. Mirković u uvodu. Vsekako smela primjerjava! Toda će čitamo Mirkovićevu življenjepisnu razpravu o Vlačiću, moramo se priznati, da je ta istrski Hrvat čna najmoćnejših osebnosti kar jih je kdaj dal slovanski jug Evrope.

Vlačićeve nepopularnosti pri nas in posebej še pri Hrvatih ni teško razumjeti: ta verski reformator vročega 16. stoljeća je s svojim nazori in svojim delom vzbujal mržnju, ki se danas ni pozabljena in z nekih vidikov razumljiva... Boji, ki jih je vodil ta »Istrski rojak« v Nemčiji za čistost reformacijskih naukov, proganjanja, ki jih je moral prestatiti ne je s katoliške, marveć tudi s protestantske strane (zakaj? prišel ? je navikvizi z mnogimij fasth zde taka, čega se moramo objektivno samo obćudovati človeka ki je zaradi ideje vse to vrdral, ne da bi bil omagal na svoji poti.

Kajti ne pozabimo, koliko bi se olajšalo njegovo zasebno življenje, če bi bil je nekoliko popustili Vlačić je bil eden tistih strastnih bojevalnik, ki so dali vse za ideju; ljudi tega tipa, današnji svet ne pozna mnogo. Njegov življenjepis bi lahko dal obilno snov za romaniziranje neprimerno bolj razgibano in mućno biografijo saj je bilo Vlačićevu življenje, kakor življenje kateregalkoli našega reformatorja, vstevši Trubarja...

Prof. Mirković ni spisal o Vlačiću romanizirane biografije, marveć dokumentiranu znanstvenu razpravu, ki pa je razumljiva tudi širšemu občinstvu. Vlačićeva osebnost je prikazana s krepko orisanim časovnim ozadjem in ocenjena po vrednosti njegovih idej katere njih konstante segaju tudi v našo dobu.

Čitatelj, ki se ne bo v sem strinjil s piščevimi izvajanjim, to takisto z globokim zanimanjem sledi Mirkovićevu prikazu tega istrskega Hrvata čigar delo je po miselnem radikalizmu in bojevitosti prekosilo Husa, Vlačić iz Labina je bil po osebnem formatu ina tistih osebnosti, kakor jih srećujemo v talijanski renesansi.

Njegov globoki, čeprav strastni humanizam, tolikanj različen od modre zmernosti Erazma Rotterdamskoga, nam dopušta možnost, da ga uvrstimo med prve moće, ki so se — kakor pravi njegov biograf Mirković — borili za »zmagu razuma in misli nad mistiko« za bradanje zla, za zmanjšanje kolićine trpljenja, za ublažitev bolećin. Mirkovićev

spis »Flacius« pomeni veliki donesek k zgodovini hrvatskega protestantizma — donesek, ki je tem težnjejši, če venio, da skušaju nekateri zgodovinarji tendenciozno zmanjšati pomen in kulturno vrednost hrv. protestantizma.

KRIKA DRA VIKTORA NOVAKA

U 4. broju »Vidika« vrlo opširno prikazuje sveučilišni profesor dr. Viktor Novak »Flaciusa«. Prikazuje sam protestantizam (dr. Novak je po stručni historik) i ulogu Vlačićevu. Donosimo samo neke karakteristićne odlomke o samoj knjizi:

Na ova postavljena pitanja (Ko je bio Flacius Ilyricus, odakle je došao u Njemacku i što je tamo delao i uradio) odgovorio je profesor Mijo Mirković u formi i sadržini koja će trajno privlačiti čitaoca intelektualca, a za njime će delovati i posluš i stručnjaci, i ako ćemo ravnije napisao historičar, već profesor, nacionalne ekonomije, šaheta i plastićno, sa sugestivnim kreteta — socijalnih i političkih, u Njemackoj kao i u Hrvatskoj, prikazuje Flacius u jednom historijsko-pokrovu iz koga izbija osobiti porok — jedne rijetko znaćajne lićnosti 16. stoljeća. Zanke su boje sa paleta prof. Mirkovića. Zato i izražajna snaga ovoga portreta impresionira i — privlaći, štovanje i protivnike.

I o ovom i ovakvom čovjeku (Flaciusu), u času njegove smrti, u Njemackoj se strahovito porazno sudilo. Ali, te su sudove donosili protureformacijski i zvanićni protestantizam.

A, upravo Vlačić, taj ponosni Hrvat iz Istre — u ovom prilikom — protivnić Flaciusu za koju su protestantizirani Fla-

ciusovi znali da je »najkućniji kraj Ilirije, koja uopće ne može dati zdrave ljude«, i dok je za Wittenberzane Flacius bio »Istrska bestija«, a za Melanctona »slovenska zmija« itd... itd. u čitavom nizu pogrdi i ružnih epitetona, bio je ipak SPASILAC Luterovog protestantizma!

Tako postaje Flacius-Vlačić opećevjećanska vrijednost. I, ukoliko se Hrvat mogu da koriste opećevjećanskim tekovima (od kojih se nijedan narod, kulturnar, ne može da izdvoji), oni i za njih postaje vrijednost njihova gordost i slava, ma da se današnji potomci od njega štđljivo ili strastveno ogradjuju. A, nije ni nesvatljivo, jer, hronologija na Balkanu sinkopira!

Međutim, istina je morala jednom pobjediti. Ona je triumfirala poslije 15 decenja liza Flaciusove smrti, kad se od strane Njemacke dala satisfakcija životu i djelima velikog Hrvata (1723).

Slika Flaciusova sa počastima je vraćena iz arhive na mjesto velikana, na univerzitetu u Jeni.

Hrvatsku sliku, majstorski portret Flaciusa, dao je živo i vjerno dostojno vanrednog modela, prof. Mijo Mirković.

Dvjestopetaeset godina poslije njemacke rehabilitacije Flaciusa. Hvala piscu, pa ma i tako kasno.

Knjiga prof. Mirkovića zaslućuje da se čita. I to ne samo jedputom. Više puta.

To su u glavnom, mišljenja o toj knjizi. Ma sa svoje strane još jednom preporučujemo tu knjigu, koja se može narućiti kod »Hrvatske naklade«, Zagreb, Bogovićeva 1-VII, a i kod društva »Istra« u Zagrebu, Žerjaviećeva 7. Ciljena knjizi je 20 dinara.

»Istra« izlazi svakog tjeđna u petak. — Broj ćekovnog računa 36720. Pretplata za ćelju godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dinara na godinu. — Cijenić se računaju po ćeljknu. — Vlasnik, izdavać: Konzorcij »Istra«, Mirsarjovka ul. 28a li. broj telefona 67-80. Za urednićko odzvana Ivan Starić. Zvonimirova ulica 48, III. kat. — Tisak: Mtećajlna Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova ulica broj 28a. — Za ćlakaru odgovara Rudolf Poljanović, Zagreb Hlica broj 131.